Poštnina plačana v gotovini

Leto XX., št. 3. V Ljubljani, 10. februarja 1933.

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 296.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček. račun 13.562.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za člane izvod Din 1.—.

Oglasi po ceniku.

Telefon štev. 3478.

Sodrugi! Kujmo svojo bodočnost, bodočnost novega človeka! Združeni, organizirani, z jeklenim „MI“ bomo zaznamovali novo stran v zgodovini človeštva, ko ne bo več človek človeku volk. — Zato naj bo vsak, ki čuti krivico, vojščak v armadi svobodnih strokovnih organizacij in v delavski kulturni zvezi „Svobodi“.

Kujmo — izkujmo človeštvu novo sonce!

Boj strokovnih organizacij in rodbinsko življenje.

Delavska rodbina bi morala postati žarišče razredne zavesti.

Rodbinsko življenje se nahaja v velikem izpreminjevalnem procesu. V mnogih primerih je izprememba žal v resnici prinesla ruin rodbine. Tudi med delovnim ljudstvom. Beda je porušila rodbinski mir. Nezaposlenost je izmaknila podlago rodbinski miselnosti. V vednem nezadovoljstvu živita mož in žena danes premnogokrat drug poleg drugega. In otroci nimajo doma, v katerem bi utegnila njih duša dobro uspevati. Rodbina potrebuje, kakor vsak kulturni pojav, zdrava socialna tla, in boj strokovnih organizacij za eksistenco je torej več kakor boj za kruh.

Toda boj strokovnih organizacij ne pomeni s svojimi gospodarskimi uspehi osvoboditve za rodbino. Strokovna misel da rodbini lahko tudi novo vsebino, novo doživetje, nove dolžnosti. Že danes. In mi moramo kulturne odnošaje med bojem strokovnih organizacij in rodbino uvideti. V velikem izpreminjevalnem procesu, ki ga doživlja danes rodbinska miselnost, je tudi strokovno gibanje ustvarjajoča in razdirajoča sila.

Nekdaj se je vršilo rodbinsko življenje kar poleg ostalega življenja. Rodbinsko življenje ni bilo nič udeleženo na velikih dogodkih tam zunaj. Mladina je bila popolnoma brez pomena. Žena ni imela nikakršne politične pravice. V gospodarskem življenju ni imela nobene vloge. Samo mož je nekaj veljal, pa tudi ta le malo. Kaj je bilo treba tu v rodbini govoriti o nalogah, ki jih nudi življenje? Duhovni horicont rodbine je bil ozek. Godba, umetnost, sta bili v srečnem slučaju, edina duševna snov v starih rodbinah. Temeljito se je pa danes veliko sožitje tam zunaj izpremenilo. Mož je v demokratični državi osebni ustvaritelj svoje pravice. Žena ima isto pravico v političnem življenju. Tudi žena čuti mnogokrat, tudi v raznih poklicih, na sebi sami, kaj pomeni danes delo. Gospodarske stiske ne prizanesejo nobeni rodbini. V vsaki rodbini revolucionirajo misli.

Moderni človek gleda na rodbino z drugačnimi očmi. In marsikatero rodbinsko življenje je danes zato brez vsebine in nezadovoljivo, ker mu manjka zveze z nalogo, ki jo moramo rešiti. Ali tu je tudi zavest strokovne organizacije, ki spada v ta novi rodbinski svet.

Strokovno gibanje ni krivo, če strokovna miselnost še ni prodrla v vse rodbine. Strokovno časopisje se prav dobro zaveda potrebe teh odnošajev med gibanjem in rodbino. V krogu rodbine naj rase ljubezen do strokovnega gibanja in njega miselnosti, ki je potrebna.

Mnogi strokovničarji pa ne delajo prav. Njim žena še ni tovarišica. Žena jim je prav tisto, kar je bila nekdaj, le gospodinjska pomočnica in mati otrok. Ona bi pa morala biti tudi razredna tovarišica! Pravzaprav bi morala biti najzvestejša tovarišica moža. In dom bi moral biti kraj počitka po boju, vendar miru pred novim bojem. Kraj miru, v katerem se vsak dan iznova poraja vera v boj.

Ali taka rodbina potrebuje skupnost mišljenja moža, žene in otrok. Organizacija ni samo številčna stavba, ki se kaže na zunaj v boju in pridobivanju članstva. Organizacija potrebuje tudi korenine in duševno poljudnost. Solidarnost, zvestobo, požrtvovalnost, vse te duševne vrednosti strokovnega boja ne nastanejo v velikem socialnem boju same od sebe. Potrebuje tudi zadnje sile tam iz globine, ki se zbirajo le v pracelici življenja, iz doma, iz rodbine, ker le ta dva jih moreta nuditi.

Zato nismo razdiralci rodbine, kakor trdijo nekateri nasprotniki. Rodbino hočemo rešiti. Hočemo jo navdahniti v duhu sveta. Da ne izumrje, marveč izvrši nravstveno in duševno kulturno nalogo, ki ji je danes določena.

Naša doba vsiljuje prav novo vrsto rodbinske skupnosti. Znanstvena študija o Ameriki, ki je nedavno izšla, povdarja, da je Amerikancu danes pogostoma avto oni kraj, v katerem se tudi duhovno čuti v najboljši skupnosti s svojo rodbino. To zveni pretirano in ni za naše pojmovanje. Vendar tudi tukaj ni novo skupno življenje, ki druži? Življenje bega po deželi z avtom?

Moderni človek je duhovno mnogo preveč vrasel tja v svet, da bi mogel brez življenja v svetu najti srečo v svoji rodbini. In zato delovni človek ne sme svoji rodbini nikdar prikrivati svojega sveta, sveta boja in vere, naloge prerojenja k pravičnosti.

In zato, v ta namen spada tvoj časopis na rodbinsko mizo!

Čitaj morda rodbini! Vsi ob svitu svetilke združeni in oče čitajoč in vsi zajeti po eni misli: to je svet zunaj, ki doma druži. To je misel strokovničarstva, ki naj rodbino v skupnem življenju druži.

Tako nastanejo velike vrednote, žarevajo nravstvene sile tja v strokovni boj. Duhovne korenine postajajo vedno finejše.

In tako prispeva rodbina in sodeluje iz globin svojega bistva, da postajajo vsi ljudje strokovnega mišljenja, ker enostavno ne morejo več čutiti drugače, kakor strokovno-organizatorično.

Po dr. Gustav Hofmannu.

(Iz »Delavske Politike«.)

Moderno utemeljevanje podraženja kruha.

Vse drugo je krivo, samo pohlep po dobičku ne.

V Zagrebu, Beogradu in drugod so že podražili kruh. Ljubljanski list poroča, da so to storili tudi ljubljanski peki, ker se je moka podražila. Ljubljanski peki, pravi poročilo, so skromni. Zvišali so cene samo za 45 par, dočim so jih v Beogradu za 50 par. V bodoče bo veljal kilogram belega kruha 4.75 Din, kilogram črnega kruha pa 4.25 Din.

Kako utemeljujejo ljubljanski in zagrebški peki svoj korak. Moka se je podražila od 3.30 na 4.06 Din za kilogram. Dalje je vzrok, ker nimajo gotovine (konsumenti naj jo preskrbe!) in je dražji kruh logična posledica. (Vedno so takoj zvišali cene, če se je moka podražila!). Pekom moke nihče ne kreditira. (A zato naj preskrbi konsument obratni kapital!) Največ je pa temu kriv padec konsuma. (Ali bo konsum narasel, če bo kruh dražji?) In nazadnje pokažejo usmiljeno srce, da se mora kruh podražiti, da ne bo še več pekovskih pomočnikov brez dela.

Nimamo statističnih podatkov na razpolago. Zaradi tega je številčno težko polemizirati z utemeljitvijo cen. Jasno pa je, da je vsa opravičba preračunjena na konsumente, ki naj bi znašali skupaj večji dobiček ter vzdrževali slabotno obrt, če je kaj resnice na »jamranju«. Verujemo, da je konsum padel, vemo pa tudi, da bo še bolj padel, če bo kruh dražji. Doseženo bo s tem izkoriščanje konsumentov, ne pa pomagano obrti.

Taka utemeljevanja so jako jalova. Več tisoč rudarjev, več sto tekstilnih in drugih delavcev je ob delo, ob zaslužek, pa se nihče ne briga zanje. Poiskati si morajo delo drugje, če ga najdejo. Iti morajo s trebuhom za kruhom. Kakšne privilegije imajo torej ti obrtniki, ki nikakor ne delajo s tako majhnimi zaslužki? Nikjer pa ni besedice o tem, kako mizerne zaslužke imajo naši pekovski delavci.

Socijalno pomeni to zvišanje cen najtežji udarec za one, ki si pogostoma kupijo komaj košček kruha, da si uteše glad.

Skrajšanje delovnega časa preuranjeno

— za delodajalce.

V Ženevi so se postavili delodajalski zastopniki enostavno na stališče, da se imajo samo posvetovati o tem, ali je skrajšanje delovnega časa primerno za ublažitev gospodarske socialne krize ali ne. In končno so rekli, da bi tak ukrep — oškodoval gospodarstvo.

Tako stališče more zavzeti le človek ali zastopnik, ki noče upoštevati interesov družbe, marveč upošteva le interes ožje kapitalistične družbe. Zakaj, zaradi napredka tehnike se mnogo več producira v krajšem času. Blaga se producira in pridela dovolj, toda gnije in uničujejo ga, dočim milijoni ljudi nimajo od česa živeti in se ne s čim oblačiti. Ali kapitalisti in njihovi agenti tega nočejo slišati. To niso argumenti!

Produktivnost dela se je povečala; to je zasluga človeške kulture in civilizacije. Ali pomočke za povečano produktivnost so si osvojili kapitalisti, kakor bi bili ti sad njihovega dela. In tudi to niso argumenti!

Nevzdržne razmere morajo neizogibno vesti do izbruha nejevolje; do izbruha ne iz sovražnosti, marveč iz obupa v borbi za svojo življenjsko eksistenco. Tudi to niso argumenti!

Tako! Tu nam mora zastati zdrav razum.

Socialnih razmer kot posledice gospodarske krize je kriv sistem. Za to spoznanje ni treba posebne modrosti. Zadostujejo naravno razviti zdravi možgani. In vendar vlada v delodajalskih zastopnikih in njih agentih taka zakrknjenost, da rajši vidijo, če pogine polovica človeštva, kakor pa, da bi se razgovorili vsaj o potrebnih reformah. Ne! Nič! Dalje jadrajmo, pa pustimo nergaški svet ob strani.

Tako nastopanje ni več resno, je igranje z ognjem. In eno nas uči ta delodajalska trdovratnost, namreč: da mora biti trdovratnost tudi na naši strani. Naravno je utemeljena, zato opravičena.

Nujno skrajšanje delovnega časa bo delavstvo doseglo le z — bojem.

Iz razprave o skrajšanju delovnega časa v Ženevi.

Sodrug Jouhaux (Francija) je dne 11. t. m. prvi govoril izmed zastopnikov delavcev na pripravljalni seji odbora za skrajšanje delovnega časa. Rekel je:

Poizkuša se izboljšati krizo z **znižanjem mezd.** Dogodilo se je pa nasprotno: gospodarski položaj je to še poslabšalo.

Povprečno znaša mezdni delež pri pridelovalnih stroških le 25 do 30 odstotkov, večina pridelovalnih stroškov ostane nedotaknjena. Po vseh deželah vlada preveč kapitalizirana industrija. Ob naraščajočih nalaganjih kapitala in naraščajočih rentah pa nazadujejo zaposlenje in mezde vzdržema. Ne namerava se izvesti deflacija, zato tudi ne bo mogoče doseči znižanja pridelovalnih stroškov.

Delavstvo ne bo dopustilo, da se s skrajšanjem delovnega časa obenem poslabšajo tudi njega življenske razmere.

Sedanje realne mezde značijo najskrajnejši življenski minimum, ki se ne sme poslabšati, če se noče zopet kupno moč nevarno zmanjšati in krizo iznova poostriti. Predvsem je treba jasno pokazati, kam vodi pot. Štirideseturni teden ni le socijalna, ampak tudi industrijska in gospodarska zahteva. Vsi dosedaj porabljani pomočki zoper krizo so odrekli!

Jouhaux je prečital statistiko, po kateri je

več kot ena šestina delavcev na svetu brez posla.

To je najbolj eklatanten bankrot obstoječega gospodarskega reda. Treba je porabiti pomočke, ki jih razvoj sam diktira. V razdelitvi dela in njega produktov pa se mora še poleg tega nastopiti nova pota. Ni mogoče, da bi še dalje bilo 30 milijonov ljudi obsojenih na nezaposlenost. Dokler obstoja to stanje, se ne more nobeno javno gospodarstvo izravnati. Kljub vsem naporom bodo prejemki padali, izdatki pa naraščali. In zopet je Jouhaux navedel strahovite številke,

milijarde vsote po vseh deželah za podpiranje nezaposlenih.

Zaradi tehničnega razvoja postajajo veliki kontingenti delavcev trajno brez dela, zlasti delavci, ki so prekoračili 45. do 50. leto. Vse to sili k skrajšanju delovnega časa. Kam naj sicer vodi izbruh obupanja nezaposlenih množic po vseh deželah!

Jouhaux je končno zahteval, da konferenca odredi delovni čas v so-

razmerju s poraslo produktivnostjo. Ne le vlade, tudi industrijci so zahtevali skrajšanje delovnega časa. Mednarodna organizacija dela je zato tu, da spravi v delovni proces več pravičnosti. Na zahtevo, ki jo stavi delavstvo, je treba odgovoriti z **da**.

Še bo treba borbe za 40urni delovni teden.

Na mednarodni konferenci dela v Ženevi so v četrtek, dne 19. t. m., **delodajalci in nekateri delegati držav z 31 glasovi proti 21 glasovom delavskih zastopnikov zavrnili zahteve delavske delegacije po uvedbi 40 urnega tednika ob nespremenjenih mezdah.** Glasovanja se je vzdržalo 17 delegatov.

Delavstvo bo torej moralo podvojiti svojo borbo za uvedbo 40-urnega delovnega tednika ob neznižanih dosedanjih mezdah.

— — —

Koliko vajencev sme imeti obrtnik napram zaposlenosti pomočnikov (ostalega delavstva).

Obrtni zakon z dne 9. marca 1932 pravi v § 257:

1. Minister trgovine in industrije lahko v sporazumu z ministrom socijalne politike in narodnega zdravja — po zaslišanju trgovskih, industrijskih, obrtnih in delavskih zbornic — z uredbo določi, v kakšnem razmerju imajo lahko lastniki obrtov poedinih strok učence z ozirom na število pomočnikov. Taka uredba se lahko izda z veljavnostjo za celo državo, za posamezne banovine ali samo za posamezne kraje in stroke.

2. Pri določevanju tega razmerja je vzeti v obzir stvarno potrebo učencev in možnost njihovega strokovnega pouka.

K temu zakonu so skupne Delavske zbornice Jugoslavije podale sledečo uredbo pred izidom novega obrtnega zakona in sicer:

UREDBA

§ 257. (t. 1.) o odnosu broja učenika prema broju pomočnika (kalfa).

Čl. 1.

Na osnovu t. 1. § 257. zakona o radnjama od 5. nov. 1931. godine, u sporazumu sa ministrom socijalne politike i narodnog zdravlja i po saslušanju trgovačkih, industrijskih, zanatskih i radničkih komora, prepisujem sledeče odredbe o odnosu broja učenika prema broju pomočnika.

Čl. 2.

U zanatima i trgovačkim radnjama, u kojima poslodavac radi sam ili sa do dva pomočnika (kalfa) može se držati jedan učenik.

Više od jednog učenika može poslodavac držati i to još po jednog na svaka tri prosečno uposlena pomočnika. U industrijskim preduzećima može se držati jedan učenik na pet redovno zaposlenih stručnih radnika, do najviše pedeset učenika.

Po ovim principima davače dozvole i zabrane držanja učenika (šegrta) nadležne Inspekcije rada.

Čl. 3.

Ako se na zahtev komore, udruženja, radničke stručne organizacije ili Radničke komore po obrtnoj vlasti prvog stepena za pojedino preduzeče ustanovi, da je broj učenika u preduzeču veći od maksima, dopuštenog po čl. 2. ove Uredbe, zabraniče obrtna vlast sve dotle, dok preduzeče ne podnese dokaz, da je za godinu dana unatrag odnos između pomočnika i učenika odgovarajuče propisu § 2. ove Uredbe.

U svrhu određivanja godišnjega proseka radnika učenika dužni su dati organi osiguranja obrtnoj vlasti podatke o broju pomočnika i učenika na četiri određene termine u godini.

Čl. 4.

Preduzeča, koja imaju više učenika nego što im po ovoj uredbi pripada, zadržače i dalje sve učenike.

Čl. 5.

Ova uredba stupa na snagu, kad se objavi u »Službenim Novinama«.

Delovni trg, posredovanje dela, zavarovanje nezaposlenosti.

Stroški za nezaposlene.

V poročilu mednarodnega urada dela »Delovni čas in nezaposlenost«, ki je bilo predloženo dne 10. januarja 1933 pripravljalni konferenci za vprašanje o delovnem času, se poizkusoma navajajo številke, koliko izdatkov so imele nekatere države zaradi nezaposlenosti delavcev in nameščencev. V Belgiji so narasli izdatki iz podpornega sklada (izvzemši rodbinske podpore za brezposelne) od 32 milijonov frankov v letu 1930 na okoli 365 milijonov v letu 1931. V Nemčiji znaša izdatek za zavarovanje nezaposlenih, podpore v krizi in dobrodelnost občin 1151 milijonov mark 1928, leta 1931 pa 2973 milijonov. V Veliki Britaniji so bili stroški za obvezno zavarovanje nezaposlenih že leta 1924-23 izredno visoki (51.5 milijona funtov šterlingov), do leta 1930-31 so se podvojili (101.3 milijona) in za 1932-33 utegnejo znašati okoli 120 milijonov funtov. V Italiji se je strošek v ta namen od 1924-25 za obvezno zavarovanje početvoril (33.8 milijona lir), 1930 pa 115.6 milijona lir). Na Nizozemskem so se izdatki v prostovoljnem zavarovanju v zadnjih sedmih letih početvorili. Isto velja za obvezno zavarovanje na Poljskem. V Švici so se dvignili izdatki od 2.6 milijona frankov 1925 na 37.6 milijona 1931. Te številke ne obsezajo podatkov organizacij, dobrodelnih ustanov, posebnih skladov itd. In vendar so kljub nepopolnosti prav vidno izpričevalo o bremenih, ki jih morajo nositi posamezne dežele zaradi nezaposlenosti.

Za Nemčijo in Veliko Britanijo je bil napravljen poizkus, v kakšnem razmerju so ti stroški z narodnimi prejemki.

V Veliki Britaniji so znašali narodni prejemki (brez prejemkov iz prekomorskih krajev) 3.332 milijonov funtov šterlingov in celotno izplačane mezde in plače 1709 milijonov. Izdatki za nezaposlenost znašajo torej 3.7% vseh prejemkov ali 7.3% celotno izplačane mezde. V Nemčiji je znašal narodni prejemek 1931 okoli 57 milijard mark, izdatki za mezde in plače pa 33 milijard. Okroglo torej 5.2% narodnih prejemkov v celoti ali 9% na izplačane mezde. — V tem razmerju so torej celotni prejemki in mezde ter skrbstvo za nezaposlene, ki jih je zakrivila — kriza.

Gospodarski in prehranjevalni problemi v Rusiji.

V najnovejšem času se množe vznemirljive vesti, ki prihajajo iz Rusije v Evropo. Preskrba ruskih mest z živili se je znatno poslabšala. Živilska nakazila, ki jih daje država delavcem in nameščencem, so postala povsem premajhna. V svobodni trgovini pa, na katero so ljudje bolj in bolj navezani, čim manjši so nakazila oficielne preskrbe, naraščajo visoke cene silno naglo. Dolge vrste kupovalcev se nastavljajo pred vsemi trgovinami, da si kupijo vsaj nekoliko najnujnejših potrebščin v svobodni trgovini po visokih cenah. V posameznih oddaljenejših ozemljih sovjetske unije se povrača zopet pravcati glad.

Kapitalističnemu svetu v Evropi so te vesti jako všeč. Čim hujša je kriza, čim grozovitejša beda množic v kapitalističnih deželah, tem ljubše jim je, če morajo stradajočim ljudskim množicam reči: »Tam, kjer nobeni kapitalisti ne vodijo več gospodarstva, se le tudi ne godi dobro.« In po vseh glavnih mestih razpršena protirevolucijonarna emigracija pričenja zopet upati, da bo sovjetski režim končno le propadel zaradi nepremagljivih gospodarskih težkoč.

V resnici se ne da tajiti, da je razvoj sovjetskega gospodarstva v Rusiji, ki je v prvi gospodarski petletnici napredoval od uspeha do uspeha, doživel v zadnjih letih občutno reakcijo. Razvoj ruske industrije gre sicer svojo pot v grandioznem tempu. V minulem letu so bile ustanovljene velikanske industrije, kakor jeklarne v Magnitogorske in Kusnecku, dalje velikanske elektrarne ob Dnjepru. V bodočih tednih bodo zopet otvorjena (so že) ogromna industrijska podjetja, od katerih bo vsako zaposlovalo desettisoče delavcev, kakor tovarna za stroje ob Uralu, tovarna lokomotiv v Lugansku, tovarna turbin v Harkovu, tovarna za orodje v Moskvi. V kmetijstvu nasprotno se pa kupičijo težkoče. Nabava žita, krompirja in sladkorne pese pa je znatno zaostala za nadami gospodarskega načrta. Sicer so nekateri deli sovjetske Rusije, kakor tatarska republika, Usbekistan in Čuvašija načrtu popolnoma zadostile. Toda v drugih velikih ozemljih pa ni bilo mogoče pobrati predpisane količine žetve. V oktobru, ki je žetveni mesec, je dobavila Ukrajina 24.8% predpisane količine žita državi, severni Kavkaz le 24.9%, dolenja Volga le 43.6% — prav to so pa ozemlja, ki so najvažnejša za preskrbo severnih krajev z žitom, kjer ga primanjkuje. In dasi so zamudna ozemlja v novembru dobivala še mnogo žita, je za načrtom zaostala in prepozna dobava jako poslabšala preskrbo mest z živili.

Sovjetska vlada je napravila več energičnih ukrepov, da izboljša dobavo žita. Predpisala je posameznim velekmetom, ki niso pristopili h kolektivnemu gospodarstvu, znatno večji davek, da jih s tem prisili, da prodajo svoje žito in morejo plačati davke z izkupičkom. Kolektivnim gospodarstvom pa, ki so načrt izpolnila, pa je bilo dovoljeno, da prebitke svojih poljskih pridelkov prodajajo v svobodni trgovini po višjih cenah, dočim onim, ki niso oddali državi po načrtu predpisane pridelke, te ugodnosti ne dobe. Kmetiški člani kolektivnih gospodarstev, ki žito skrivajo, da ga jim ni treba oddati državi, se smatrajo kot tatovi javne lastnine in se najstrožje kaznujejo, eventualno tudi s smrtjo.

Na drugi strani se mestna preskrbstvena organizacija izpremeni. Konzumna društva, ki so doslej preskrbovala delavstvo velikih industrijskih podjetij z življenjskimi potrebščinami, se razpuste in preskrbo z življenjskimi potrebščinami delavcev in njih rodbin prevzamejo obratna vodstva industrije. Ta ukrep je bil napravljen tudi iz disciplinskih razlogov. Milijoni kmetiških sinov, ki so v zadnjih letih prišli v industrijo, se le polagoma priuče industrijski delovni disciplini. Obratne uprave vodijo težak boj proti preveliki fluktuaciji (menjavanju) delavstva in proti prav pogostemu izostajanju od dela napol kmetiških industrijskih delavcev. Sovjetska vlada hoče ta boj podpreti s tem, da nalaga obratnim vodstvom preskrbo delavcev z življenjskimi potrebščinami. Po najnovejših določbah je vsakega delavca, ki izostane le en dan od dela, če se zadostno ne opraviči, takoj odpustiti; in čim je delavec odpuščen, mu obratno vodstvo ne sme več izdajati, kakor tudi ne rodbini, živilskih nakaznic, tako, da si more potem nabaviti potrebna živila le na svobodnem trgu po visokih cenah. Razen tega pa misli ukrep tudi na to, da živilska nakazila izdajajo po storitvi dela; na ta način more obratno vodstvo z ozirom na majhno produktivnost in intenzivnost dela novih kmetiških delavcev v industriji, urediti te dajatve primerno. Toda glavni namen zveze preskrbe z živili z obratom je drugačen. Ne zaupa se več zmožnosti velikega birokratičnega aparata v svrho zbiranja in delitve preskrbnih potrebščin in se hoče preskrbovalno organizacijo decentralizirati. Veleobrati naj preskrbo z živili svojega delavstva izboljšajo deloma s tem, da goje sami v zvezi z obratom zelenjavo, kokoši in kunce, deloma s tem, da pošiljajo po deželi nakupovalce, ki kupujejo neposredno pri kolektivnih gospodarstvih živila — sistem, ki utegne vsekakor s konkurenco različnih obratov v pridobivanju živil, še bolj pognati cene v svobodni trgovini kvišku ter preskrbo ostalih delavcev in nameščencev, ki niso zaposleni v novih industrijskih velikanih, še prav posebno poslabšati.

(»Del. Politika«.)

Nabirajte že sedaj člane za Cankarjevo družbo 1933-34! Kriza delavske književne založbe ne sme zadeti. — Uredite tako, da se plačuje v obrokih po Din 1·— tedensko in v 5 mesecih je 20 Din vplačanih, kar član niti čutil ne bo. — Naša volja naj bo močna in samozavestna!

STROKOVNI VESTNIK.

KOVINARJI.

Podružnica Celje.

Po desetletnem ničdelju so se začeli kovinarji, zaposleni v podjetju Westen d. d. v Celju, zopet prebujati, gledati in študirati, ali je res mogoče, da je pretekla dolga doba deset let, odkar so se pustili voditi od raznih Bundev in se niso sami več zanimali za svoje vsakdanje življenje.

Ob dvanajsti uri so se zbudili in ko so videli, da so lačni, raztrgani in bosi, oropani svojih pravic, so se začeli združevati okoli Saveza metalskih radnika, da jih prevzame zopet na svojo ladjo, zavedajoč se, da jih popelje do cilja za dosego svojih človečanskih pravic.

31. januarja t. l. so se vršile volitve obratnih zaupnikov. Izvoljenih je bilo vseh 12 na listi Saveza Metalskih Radnika Jugoslavije.

1. februarja se je vršil shod v dvorani pri »Jugoslovanu« in se ga je, akoravno je delavstvo zaposleno v treh izmenah, 200 ljudi udeležilo. Poročal je zastopnik Del. zbornice ravn. Kopač o pravicah in dolžnostih zaupnikov, obl. tajnik pa o pomenu organizacije. Vsi prisotni so z odobravanjem priznavali, da je zadnji čas, da se zopet vsi organizirajo in da stopijo zopet v aktivno armado ostalega organiziranega delavstva.

Zaupniki so izvoljeni in poučeni o svojih pravicah in dolžnostih; sedaj je nujno potrebno, da se delavstvo svojih zakonitih predstavnikov oklene, jim da potrebno avtoriteto, jih o vsemu točno informira in se zaveda, da pomeni »jaz« samo kapljo v morje, »Mi« pa val, ki največjo ladjo obrne.

Zatorej, sodrugi in delavci, ne dajte se izigravati od raznih mešetarjev in za to najetih kapitalističnih agentov, ki so dobro plačani, da vas cepijo z raznimi demagoškimi frazami, temveč pristopite in organizirajte se vsi v Savezu Metalskih Radnika Jugoslavije, da se borimo skupaj z ostalim svetom internacionalno proti izkoriščanju nas vseh.

Guštanj.

Dne 15. januarja t. l. so se vršile volitve obratnih zaupnikov za jeklarno Ravne. Volitve so se vršile po skrajšanem postopku in je bilo izvoljenih vseh 5 zaupnikov za delavce in 1 zaupnik za nameščence na listi Saveza Metalskih Radnika.

Vložena je bila tudi lista od g. Gradišnika, ki pa ni odgovarjala po členu 17 navodil in ker ni bilo možno, da bi se dobilo tolikokrat po pet podpisov, kolikor je kandidatov, je bila lista zavrnjena.

Dejstvo je to, da je bilo od 242 zaposlenih delavcev okoli 200 prisotnih in nobeden ni protestiral, ko je bila lista g. Gradišnika zavrnjena. To je znak, da se delavstvo zaveda kam pripada. Slepomišenja je že sito.

Po volitvah se je vršilo zborovanje. Poročal je zastopnik Del. zbornice ravn. Kopač, ki je kratko in jedrnato pojasnil pravice in dolžnosti obr. zaupnikov.

Obl. tajnik S. M. R. J. je poročal o pomenu in nalogi organizacije. Delavstvo je to odobravalo. V znak protesta radi izigravanja od strani g. Gradišnika je večje število takoj pristopilo v Savez, da pokaže enotno voljo delavstva, svoj »Mi«.

Volitve obratnih zaupnikov so se vršile v **Lescah** dne 22. januarja. Na **Fali** dne 28. januarja. V **Mariboru** dne 8. januarja. Na **Muti** dne 15. januarja.

Povsod je pokazalo članstvo svojo disciplino in je izvolilo zaupnike na listi Saveza Metalskih Radnika.

Na **Muti** je kljub dobri organizaciji položaj zelo slab, kajti tu vlada velika brezposelnost in se odgovorni faktorji nič ne brigajo za omiljenje iste, tako da delavec ne ve, če bo jutri delal. Sedaj je bilo 32 delavcev iz livarne na cesti.

V **podjetju »Saturnus«** d. d. Ljubljana so se vršile volitve dne 13. januarja. Tu je volilo delavstvo kakor nameščenci svoje zaupnike. Ker so 100% organizirani, so izvolili vse zaupnike na listi Saveza Metalskih Radnika.

Iz **Slov. Bistrice** še nimamo poročila o volitvah. Tamošnje delavstvo se nahaja sedaj v mezdnem boju. 10. februarja se vrši razprava o kolektivni pogodbi, ker se delavstvo zaveda svojih pravic in je prepričano, da bode uspelo.

V **Štorah** so se vršile volitve **dne 8. januarja. Izvoljeni so vsi zaupniki na listi Saveza Metalskih Radnika.**

Delavstvo se je začelo zopet zanimati za svojo organizacijo, zavedaje se, da ni druge rešitve in da jim ne preostane drugega, kakor borba.

Dne 12. februarja se vrši v Štorah shod vsega delavstva kovinskih in šamotnih obratov ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Adrineka. — Delavci, pridite vsi na shod.

Slov. Javornik.

Redni letni občni zbor naše podružnice se vrši v nedeljo, dne 12. februarja 1933 ob 9. uri dopoldne v društveni dvorani pri Konjiču na Javorniku. — Dolžnost vsakega posameznega člana je, da se občnega zbora zanesljivo in točno udeleži. — Pukelj Franc, predsednik.

Občni zbor Splošne gospodarske in konzumne zadruge za Gorenjsko, r. z. z o. z. na Jesenicah.

Kakor smo kratko že poročali, so se vršila v prvi polovici jan. t. l. izredna članska zborovanja Splošne gospodarske in konzumne zadruge za Gorenjsko, r. z. z o. z., ki je danes osrednja delavska gospodarska zadruga v kovinarskem revirju Jesenic in krajih, ki tja težijo. Krajevna zborovanja v Mojstrani, na Borovljah-Slov. Javorniku, Jesenicah, v Radovljici, na Savi, v Sp. Gorjah in na Koroški Beli so potekla v najlepšem redu in so navzoči zadrugarji pokazali popolno razumevanje za potrebe delavskega gospodarskega gibanja v današnji dobi. Vodstvo zadruge so zastopali na teh zborovanjih ss. Anton Zugwitz, Cvetko Kristan in Jurij Jeram, ki so navzočim razložili delovanje v preteklem letu; zlasti izvršeno osamosvojitev gorenjskega delavskega zadružništva in s tem koncentracijo štirih jeseniških zadrug v eno veliko. Člani so sprejeli poročila vodstva na znanje in podali vodstvu celo vrsto razumnih in iskrenih priporočil, na temelju katerih naj bi zadruga uspevala tako kakor je to potrebno. Na teh krajevnih zborovanjih so bili izvoljeni tudi krajevni odbori za posamezna zadružna oddajališča in pa delegati za občni zbor. Ta občni zbor se je vršil dne 22. jan. t. l. in bil izredno dobro obiskan. Od 48 delegatov je manjkal samo eden in poleg tega sta bila odsotna še dva člana starega nadzorstva. Skupno je bilo na njem 56 upravičenih zborovalcev. Ta občni zbor je potekel v najlepšem razpoloženju, dasi je trajal nepretrgoma od pol 10. ure do pol 4. ure popoldne. Občni zbor je otvoril načelnik zadrug s. **Jeram Jurij**, ki je pozdravil navzoče in jim razložil pomen tega izrednega občnega zbora. Na njegov poziv je občni zbor izvolil za predsednika zbora s. Martina **Jakopiča** iz Sp. Gorij, ki je prevzel vodstvo in podal besedo s. Cvetku **Kristanu**, ki je poročal o delu in uspehih v pret. letu. Za njim je poročal s. Anton **Zugwitz** o zgodovini delavskega in zadružnega gibanja v jeseniškem revirju ter o raznih podrobnostih lanskega leta. Kot tretji je v daljšem govoru še s. Jurij **Jeram** pojasnil in razložil razna pereča vprašanja, ki so zanimala naše jeseniške zadruge v minulem letu. K temu se je razvila daljša debata, katere se je udeležilo mnogo delegatov. Zatem so bila soglasno sprejeta vsa poročila na znanje, odobreno je bilo delo v minulem letu in soglasno odobren predlog predsednika občnega zbora, da se staremu načelstvu in nadzorstvu izreče za vse izvršeno delo zahvala. Zatem je komisija, ki je bila sestavljena za sestavo kandidatne liste, predlagala novo načelstvo in nadzorstvo zadruge, v katero so bili nato soglasno izvoljeni ss.: Ivan Čelesnik, Anton Zugwitz, Joža Sušnik, Fr. Mohorič, Karl Ažman (vsi Sava), Val. Malej (Slov. Javornik) in Franc Hlade (Jesenice). V nadzorstvo so bili pa izvoljeni zz.: Ivan Malenšek, Ivan Mulej, Mici Ropretova (Sava), Franc Dolinar, Anton Tušar (Slov. Javornik-Kor. Bela), Jakob Rainer (Borovlje), Franc Jeraša (Jesenice), Anton Rekelj (Bl. Dobrava) in Martin Jakopič (Sp. Gorje). Na skupni seji so bili izvoljeni za predsednika načelstva z. Ivan **Čelesnik**, za podpredsednika z. Joža **Sušnik**; za predsednika nadzorstva pa z. Ivan **Malenšek**, za podpredsednika pa z. Ivan **Mulej**. Vsi omenjeni člani načelstva in nadzorstva so vplivni in vodilni delavci v zadružnem in strokovnem gibanju delavstva v jeseniškem revirju. Pri predlogih je rešil občni zbor še nekaj lepih nasvetov posameznih oddajališč in jih izročil v izvršitev novemu načelstvu. — Pričakovati je, da bodo novi možje v zadružnem vodstvu izvršili dano jim nalogo in bodo enako dosedanjemu vodstvu vršili uspešno in koristno delo v prid procvitu gospodarske osamosvojitve in utrditve jeseniškega delavstva. Naj jih spremlja pri tem delu mnogo uspehov!

Volitve delavskih zaupnikov pri KID.

Pri KID so naznanili jeseniški »narodni« delavci obračun z marksisti. Izjavljali so celo, da marksistov na Jesenicah ni več. Tudi »Jutro« je pisalo v tem smislu. Jeseniško delavstvo je to seveda zelo zanimalo, saj se je šest dni pozneje imel vršiti ta obračun pri volitvah obratnih zaupnikov pri KID. No, dan obračuna je prišel in obračun je bil tako močan, da si isto »Jutro« še teden dni po tem obračunu ne privošči poročila o njem. Pa saj je bilo treba zaupnikom delavstva KID v soboto, dne 28. januarja t. l., res polagati obračun o zelo revolucionarni in odločilni dobi: kolektivna pogodba, enomesečno izprtje, boni in brezposelna akcija, od 200 do 400 brezposelnih skozi 6 mesecev, pričetek najhujšega priganjaštva v tovarni in uvedba nečloveškega tempa, porast draginje, vprašanje odstotkov in kuriva, odpoved kolektivne pogodbe in razsodišče, borba za novo kolektivno pogodbo. To so bila težka in trda vprašanja, kjer bi se končno človek niti ne čudil, ko bi delavstvo, ki bi ne bilo o stvareh povsem poučeno, neprijazno odločilo o njih, ki so bili vodilni. Sicer so vsa omenjena vprašanja bila izvedena v 80% v korist delavstva, ali onih 20% neuspehov ali preslabih uspehov lahko včasih prav slabo vpliva. Toda nič takega ni bilo. **Delavstvo je dalo svojim marksističnim zaupnikom popolno zaupnico.** V obrat **Sava** se voli 16 zaupnikov. Od teh so jih dobili marksisti (SMRJ) 10 (prej 11), kršč. socialci (JSZ) 4, prej 3 in narodni »obračunaši« 2, prej 2. Tu smo sicer res izgubili enega zaupnika v korist kršč. socialcem, vendar to zaradi premajhne udeležbe, ker se je zaradi premale agitacije SMRJ udeležilo volitve 170 delavcev manj, kakor pa lani. To je sicer obsodbe vredno in bo moral SMRJ storiti v tem oziru svoje korake, vendar to je dejstvo. V obratu **Javornik** se je zaradi višjega staleža delavstva volilo 8 zaupnikov proti sedmim lanskim. Tu je SMRJ pridobil enega zaupnika in jih ima zdaj 5, prej 4. Pri obeh drugih listah je pa stanje neizpremenjeno in ima JSZ 2, NSZ pa 1 zaupnika. Na Javorniku je marksistični SMRJ napredoval tudi visoko po glasovih. Na **Dobravi** pa so bili **vsi zaupniki** izvoljeni brez volitev in sicer **vsi marksisti.** JSZ sploh ni vložila liste, narodni so jo pa; ko jim je pa bila zaradi mnogih bistvenih pogrešk vrnjena v popravo, so jo pa odpoklicali. Tu je bilo izvoljenih zdaj 6 marksistov napram štirim lani, ker je tudi tu letos višje število zaupnikov. **Tako je letos od 30 zaupnikov v treh obratih 21 marksistov, 6 JSZ in 3 narodni »obračunaši«.** Prej pa je bilo od 27 zaupnikov 19 marksistov, 5 JSZ in 2 NSZ. **Tak je torej obračun, da smo napredovali v celoti za 2 zaupnika.** Mi si želimo še več podobnih obračunov in najlepši bo oni, ki bo res obračunal z zgagarji tu na Jesenicah, ki si žele razdora v delavskih vrstah. Vsi v SMRJ in na borbo!

Javen ženski shod se je vršil v četrtek, dne 12. januarja 1933 v veliki dvorani Delavskega doma na Savi. Na njem so poročali s. **Zugwitzeva** o položaju, dalje je poročal predsednik podr. SMRJ s. Čelesnik o napredovanju razprav glede podaljšanja kolektivne pogodbe, pri kateri pa se delavstvo jeseniških tovarn ne bori samo proti KID ali pa jugoslovanskim industrijcem. Bori se pravzaprav v bistvu proti kapitalističnemu sistemu v oni točki, ko kapitalisti v slučaju pocenitve živil takoj znižajo delavske mezde, češ »saj je življenje cenejše«, ali v nasprotnem slučaju pa svoje izdelke takoj podražijo, delavske mezde pa skušajo ohraniti na stari, nevalorizirani višini. Na obeh straneh so njih ukrepi v smislu zaščite lastnega nezmanjšanega dobička. S. **Toman**, tajnik SMRJ je pozival na solidarnost in na krepko borbenost vseh, kajti kapitalistično fronto lahko zlomi samo borbena delavska solidarnost. Glavni zaupnik s. **Mohorič** pa je razpravljal o položaju v posameznih obratih v tovarni ter o novem stanovanjskem redu, kakor tudi o izjavah, ki so mu priložene, oz. katere naj bi delavstvo podpisalo. V roku treh dni so ukazali delavstvu, ki stanuje v hišah KID, da podpiše izjave, ki spreminjajo njegovo stanovanjsko najemno pravno razmerje v službeno pravno razmerje. Na ta način bi želela tovarna imeti svoje delavstvo za slučaj kakšnih mezdnih sporov itd. veliko bolj na vajetih in v odvisnosti, kakor pa doslej. Če bi se delavec bal za svoje stanovanje, bi ga ta bojazen odvračala od borbenosti in raznih drugih akcij proti delodajalcu. Shod, ki se je vršil od 7. ure zvečer, je okrog pol 10. ure zvečer z zaključnim nagovorom zaključila predsednica s. Zugwitzeva. V interesu vsega delavstva je, da je žena poučena o akcijah moža ter da ga pri tem podpira. In to na Jesenicah v polni meri vršimo.

Stalne nesreče v tovarni KID. V zadnjih 10. dneh so na Jesenicah neprestane nesreče. Kar štiri so nastale. Tako prva na Jesenicah dne 11. januarja, ko je vagonček ozkotirne železnice stisnil delavcu Janezu **Robiču** s Plavža nogi ter pleča, da je bila nevarnost, da bo ob nogi. Vagonček, ki so ga z ingusi pognali, je bil preveč v teku, Robič ga je hotel zavreti in so ga vrata butnila med dva vagončka. Ta nesreča je nastala po slučaju. Dalje je padel nekemu delavcu na Javorniku magnet z žerjava na nogo. Drugemu je stroj zgrabil roko in ko jo je k sreči hitro potegnil nazaj, je opazil, da mu manjka polovica palca in da je kazalec pretegnjen, tako da ga bo težko še kdaj rabil, če ga sploh ne bodo morali odrezati. Četrta nesreča je bila pa bolj težkega značaja. Delavcu **Črvu** Valentinu se je pri zanjkanju ploščatega železa kos železa zapletel in ga zadel v nogo, tako da mu je sežgal nogo skozi meso do kosti. Črv bo morda ob nogo, če ne, bo pa daljšo dobo delanezmožen. Ta nesreča je nastala zaradi redukcije delovnih sil. Prej je bil za takim zanjkarjem (Schlinger) vedno mož, ki je pazil na to, da se žareče železo pri zanjkanju kaj ne zakrivi ali kam ne zadene, zdaj ga pa ni — in Črv je žrtev. Take nesreče je SMRJ predvideval in je vodstvo tovarne stalno opozarjal na nedovoljeno redukcijo neobhodno potrebnih delovnih moči, vendar zaman. Treba bo pa poklicati na pomoč Inspekcijo dela, da odstrani nevarnost za človeško življenje in nevarnost za obstoj družin. Robič ima na primer 9 otrok, Črv pa štiri otroke. Treba bo napeti vse sile, da KID zasede vsa potrebna mesta z delavci, ki so za kakšno delo neobhodno potrebni in da vse varnostne naprave uredi tako, kakor to zahteva socialna medicina in življenska varnost delavstva.

Popravek in pojasnilo. V predzadnji št. »Delavca« z dne 10. m. m. sta bili pod strokovnim vestnikom kovinarjev pod krajem Jesenice dve beležki, in sicer z nazivom »Kako agitirajo nacionalni sindikati v Beogradu za svoje člane« in »Govorimo in pišemo«. Da ne bi bilo kakšnih nesporazumljenj ali pod., izjavlja podpisano uredništvo, da sta ta dva zapiska prišla pod kovinarje in pod Jesenice pomotoma in da spadata v rubriko »Razno«. — Toliko v vednost vsem.

Moste.

V »Delavski pravici« št. 4 od 26. jan. t. l. pod rubriko »Papirničarji« prinaša neki pisec sledeče:

»Vevče. Dne 28. jan. 1933 se bodo vršile volitve (delavskih) obratnih zaupnikov v obratu Vevče. Poleg liste Strokovne skupine papirniškega delavstva, katere nosilec je naš tov. Edvard Rešek, je vložena še ena lista, katero so vložili marksisti. Pri teh volitvah bo šlo seveda v glavnem za to, da pokaže papirniško delavstvo svojo enotnost, ali pa razbitost. Vsak zaveden papirničar bo glasoval za listo Strokovne skupine papirniškega delavstva in s tem dokazal, da ne pusti, da bi se cepila enotnost papirniškega delavstva v borbi za njihove pravice. Še najmanj pa bi moglo papirniško delavstvo zaupati zastopstvo svojih interesov ljudem, ki so po mišljenju sorodni onim, ki se niso izkazali vredni zaupanja delavstva (»Saturnus« i. t. d.)«

Najvažnejše je to, da v tovarni »Saturnus« sploh druge kandidatne liste vložene ni bilo, kot lista S. M. R. J., katera je bila tudi 100% izvoljena. V glavnem, kakor pisec namigava nekako nezaupnost, mu moramo odgovoriti samo to, da naj se ne spušča v rov brez plinske maske...!

Delavstvo tovarne »Saturnus« bo pa takšne napade znalo prav dobro odbijati!

Delavstvu papirnice Vevče pa kličemo: ne ustrašite se sličnih napadov s strani nam nenaklonjenih elementov, ter dvigajte ponosno naš veliki **»MI«. — Član S. M. R. J., podružnice Moste-Ljubljana.**

RUDARJI.

V nedeljo, dne 22. januarja 1933 se je vršila v pisarni Zveze rudarjev v Zagorju seja načelstva in nadzorstva ZRJ, na kateri se je podalo letno poslovno in računsko poročilo. Iz tajniškega poročila je razvidno, da je Zveza kljub temu, da je pri redukcijah rudarjev v prejšnjem letu zgubila okrog 270 članov, na drugi strani zopet pridobila, tako da znaša povišek članstva napram letu 1931 273 članov. Predvsem sta pridobili na članstvu podružnica Trbovlje in Zabukovca.

Poslovno poročilo o stanju blagajne je istotako zadovoljivo. Izkazalo se je, da je kljub veliki brezposelni podpori in prostim znamkam, katero je morala Zveza kriti v znesku Din 37.000.—, blagajna še aktivna za Din 14.000.—.

Naravno je, da v primeri s številom še zaposlenih rudarjev to bilančno stanje članstva in imetja ne odgovarja. Če pa vzamemo v poštev predvsem nedostopnost naših rudarjev za organizacijo in poleg tega še težke gospodarske razmere, v katerih ti živijo, kajti veliko jih je že, ki nikdar več pare izplačane ne dobijo, potem se mora priznati, da ima Zveza rudarjev vendar jako močne korenine razredne zavesti med rudarji, ki se ne dajo več z lepa porušiti.

Po četrti točki dnevnega reda se je sklenilo, da se ima vršiti IV. redni kongres Zveze rudarjev Jugoslavije v Trbovljah dne 23. aprila 1933.

O položaju rudarjev se je obširno razpravljalo. Odobrilo se je korake, ki jih je Zveza že podvzela v svrho omiljenja bede med rudarji. Določile so se nove smernice za bodoče delovanje, pri katerem naj skuša Zveza vplivati na merodajnih mestih, da se že enkrat konzum premoga v državi pravilno uredi, da ne bo tako, kakor je sedaj, da se pri državnih rudnikih dela s polnim obratom, medtem ko rudarji privatnih rudnikov ginejo v brezdelju in lakoti.

Kupna moč zaslužka rudarja v Nemčiji.

Ob priliki mezdne razprave za rudarje državnih rudnikov v Sarajevu dne 14. jan. t. l. je prišlo do debate o kupni moči zaslužka našega rudarja kopača v primeru s kupno močjo zaslužka rudarja kopača v Nemčiji. Od strani zastopnika uprave drž. rudnikov se je zatrjevalo, da bo najbrž kupna moč zaslužka rudarja drž. rudnikov odgovarjala kupni moči zaslužka nemškega rudarja v Porurju, čemur je zastopnik Z. R. J. odločno oporekal.

Da se to za obe strani točno in objektivno ugotovi, se je obrnilo vodstvo Z. R. J. na vodstvo Zveze rudarjev Nemčije za pojasnilo in dobilo sledeči odgovor:

V Porurju je znašal brutto zaslužek rudarja kopača v mesecu oktobru 1932 na storjeni šiht **7.96 M.** Za ta denar je lahko kupil sledečo množino raznih **živil:**

15.90 kg	belega kruha	à kg	0.50 M
22.70 kg	črnega kruha	à kg	0.35 M
19.00 kg	pšenične moke št. 0	à kg	0.42 M
19.90 kg	krušne moke	à kg	0.40 M
6.60 kg	govejega mesa	à kg	1.20 M
6.10 kg	svinjine sveže	à kg	1.30 M
8.00 kg	svinjske masti	à kg	1.— M
133.00 kg	krompirja	à kg	0.06 M
36 lit.	mleka	à lit.	0.22 M

Cene nekaterim vrstam manufakturnega blaga so sledeče:

1 m belega platna	od 0.45	do	0.63 M
1 m čistega lan. platna	od 3.25	do	3.80 M
1 m napol lan. platna			1.25 M
1 m molino (rj. platno)	od 0.28	do	0.36 M
1 m čistega kamgarna			
srednja kakovost	od 5.45	do	7.50 M
najboljša kakovost			13.75 M

V. (XVII.) DELAVSKI PROSVETNI VEČER priredita »Svoboda« in »Zarja« v sredo 15. februarja 1933, ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice.

Na sporedu je predavanje dr. H. Tume, recitacije, godba »Zarja«, solospevi altistke S. Čampa in baritonista Žagerja, violina solo in saksofon solo.

Večer bo lep, zato se ga udeležite. Vstopnice so po 3, 2 in 1 Din.

Iz teh navedenih cen je dovolj jasno razvidno, da zaostaja kupna moč zaslužka našega rudarja, daleč za kupno močjo nemškega rudarja v Porurju. Podrobno primerjavo si pa sedaj lahko vsak naš rudar napravi, če primerja svoj zaslužek z našimi cenami in zgoraj navedeno količino življenskih potrebščin.

Nove omejitve obrata v Mežici.

Ne samo, da se v naših premogovnikih čim dalje več praznuje, temveč se tudi položaj v svinčenih rudnikih Črna—Mežica od leta do leta poslabšuje. Že prej se je tu praznovalo od 1—2 šihta tedensko, oziroma se je 16 šihtov skupaj napravilo in 8 dni počivalo. Dne 14. januarja t. l. je pa uprava podjetja sporočila delavskim zaupnikom, da je vsled slabega položaja na svinčenem trgu primorana, da se v bodoče dela samo 12 šihtov mesečno, ali pa reducira 150 do 170 delavcev. Delavski zaupniki se niso strinjali s prvo zahtevo, a še manj, da bi mogli pristati na drugo.

V to svrho je sklical lokalni odbor II. skupine rudarske zadruge za nedeljo, dne 22. januarja 1933 javen rudarski shod v Črni, kateri je bil izredno dobro obiskan. Na shodu je poročal s. Pliberšek, načelnik II. skupine iz Trbovelj.

Soglasen sklep zborovanja je bil, da, če se že redukcije šihtov ne dajo preprečiti, potem naj se to praznovanje enako razdeli na vse obrate in vse delavstvo, ne izvzemši topilnice v Žerjavu, kakor to podjetje namerava. Zakaj zelo bi bilo želeti, da bi nekateri višji gospodje, ki imajo tako radi na jeziku socialni čut do delavstva, tudi dejansko pokazali ta svoj socialni čut in to predvsem v pogledu **enakopravnosti** vsega delavstva.

Opomba uredništva. Sploh pa, kakor mi življenje in gibanje naših rudarjev zasledujemo, podzavestno čutimo, da tam pri svinčenih rudnikih ni nekaj v redu in bi bilo nujno potrebno, da bi se klic hlapcev Jernejev iz Črne—Mežice **»kje je naša pravica«** glasnejše slišal v naši delavski javnosti. Zato pa je treba več organizacije, več razredne zavednosti predvsem med rudarji v Mežici. Rudarji, pomnite, vaša pot v življenje boljše bodočnosti gre skozi organizacijo **Zveze rudarjev Jugoslavije!**

VABILO

na

redni letni občni zbor Z.R.J.,

podružnice Trbovlje, kateri se vrši dne 19. februarja 1933 ob 9. uri dopoldne v dvorani Delavskega doma.

Dnevni red:

1. **Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.**
2. **Poročilo predsednika, tajnika, blagajnika in preglednikov.**
3. **Poročilo računskega zaključka ZRJ.**
4. **Volitev novega odbora.**
5. **Določitev delegatov za občni zbor ZRJ.**
6. **Naloge nadaljnjega delovanja podružnice ZRJ.**
7. **Raznoterosti.**

Dolžnost vsakega člana je, da se občnega zbora sigurno udeleži in to od prvega do zadnjega člana.

Ker je občni zbor zelo važen za organizirane člane in ker brez razredno borbene organizacije ni boljšega življenja in ne rešitve, posebno v današnjem času, ko že bije ura tričetrt na dvanajst, ne sme biti člana, kateri bi brez upravičenosti izostal. Kdor izostane, ni razredni borec! Vsi na plan!

ODBOR ZRJ, TRBOVLJE.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Rogaška Slatina.

Občni zbor podružnice Splošne delavske zveze Jugoslavije steklarjev pri Sv. Križu se je vršil v soboto, dne 21. januarja. Odbor je podal o svojem delovanju izčrpno poročilo, na kar mu je zbor podelil absolutorij. Organizacija je na članstvu močno porastla, kar je razumljivo, ker je organizacija v težkih časih brezposelnosti bila edina, ki je vse podvzela za pomoč brezposelnemu steklarskemu delavstvu. Na zboru je poročal tudi tajnik oblastnega odbora s. Jakomin, ki je bil od navzočih toplo pozdravljen.

Izvolil se je naslednji odbor: Predsednik Jugovar Franc, podpredsednik Karot Slavko; tajnik Jugovar Beno; blagajnik Škrjanc Jože ml.; odborniki: Sitter Avgust, Šket Martin, Kramar Franc in Drümel Ignac; v nadzorstvo pa so bili izvoljeni: Semenčič Jože, Matko Ivan in Matko Ignac.

Sodrugi! Kupujte in zahtevajte povsod kruh in pecivo iz **Prve delavske pekarne,** r. z. z o. z., **podružnica v Ljubljani,** Postojnska ulica 11, desno. Telefon 31-71. **Sodružice!**

F. K.

Sličica

iz molitve za brezposelno podporo.

Jaz Ana Požar
trem nezakonskim otrokom sem mati.
Prvi je Mihec in mu je pet let,
drugi je Lojze in ima poltretje leto,
tretji je Rudi, šest mesecev ima in je najmlajši od teh treh.
Za podporo prosim Borzo Dela,
moram — jaz sama nimam in sem brez dela
in očetje trije so vsem trem dušcam in nimajo kaj dati,
saj vsi brezposelni so v tej krizi.
Sicer pa:
Občinski papirji govorijo, tamle so na mizi:
»potrjujemo, da je Ana Požar etc. in
ad 1) oče Mihca neznanega je bivališča, (sledovi gredo v Francijo),
ad 2) oče Lojzeta je brezposelni rudar iz Kočevja,
ad 3) oče Rudija fabriški kurjač radi krize odpuščen.«

*

Za podporo prosim Borzo Dela;
saj bi ne moledovala,
če bi še staro službo kot služkinja imela,
(in ni me sram!) zdaj znova nekje z novim sem steknila božjo blagodat,
— le (čudim in srdim se), da me je milostljiva radi tega odpustila,
da zdaj na cesti sem brez pare.
Za podporo prosim Borzo Dela in Tebe slavni magistrat,
za pomoč za mene in še bolj za moje male,
ki nimajo kaj jesti v tej krizi.
— — — — — — — — — — — — —
tam na mizi.

Medvode.

Redni letni občni zbor SDZJ Medvode—Goričane se je vršil dne 15. januarja. Po poročilih odbora in nadzorstva je bil izvoljen soglasno stari odbor, ki ga tvorijo: predsednik Narobe Franc, podpredsednik Tehovnik Franc; tajnik Čarman Ivan, namestnik Starc Franc; blagajnik Krmel Jakob, namestnik Postišek Avgust. Odborniki: Narobe Frančiška, Mrak Franc in Kosmac Anton. Nadzorstvo: Kosec Franc, Česnovar Jože. Občni zbor je pozdravil tudi oblastni tajnik s. Jakomin.

Kočevje.

V gostilni Beljan se je dne 22. januarja 1933 vršil redni letni občni zbor naše strokovne organizacije. Predsednik Beguš je konstatiral sklepčnost in pozdravil navzoče članice in člane. Tajnica podružnice, sodr. Kosec je podala poročilo o delovanju organizacije, obširnejše pa je poročal tajnik oblastnega odbora SDZJ s. Jakomin.

Občni zbor, ki je lepo uspel, je izvolil naslednji odbor: Predsednik Beguš Štefan, podpredsednica Cinkel Marija; tajnica Kosec Marija; blagajničarka Šauer Krista. Odbornice: Ozanič Jožefa, Kraus Marija, Kogola Mija in Bedina Marija. Nadzorstvo: Šober Mihael, Zupančič Ida, Fink Ana.

Tržič.

Vabilo na redni letni občni zbor podružnice Splošne delavske zveze Jugoslavije v Tržiču, kateri se vrši v nedeljo, dne 26. februarja 1933 ob pol 10. uri dopoldne v dvorani Zadružnega doma z naslednjim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročila: a) predsednika, b) tajnika, c) blagajnika, č) nadzorstva.
3. Volitev novega odbora in nadzorstva.
4. Smernice za bodoče delo.

Vabimo vse članstvo, da se občnega zbora polnoštevilno udeleži!

Odbor.

Moste.

Vse članstvo podružnice Splošne delavske zveze v Mostah se vabi na redni letni občni zbor, ki se vrši v nedeljo, dne 5. marca 1933 ob pol 10. uri dopoldne v lokalu organizacije poleg kemične tovarne v Mostah s sledečim dnevnim redom:

1. Poročila o delovanju.
2. Volitev novega odbora in nadzorstva.
3. Položaj delavstva in organizacija.
4. Slučajnosti.

I. Koman l. r., predsednik.

Hrastnik — steklarji.

Pozivamo vse članstvo, da se polnoštevilno udeleži letnega občnega zbora podružnice Splošne delavske zveze Jugoslavije v Hrastniku, kateri se vrši v sredo, dne 22. februarja 1933 ob pol 4. uri popoldne v organizacijskem lokalu.

Odbor.

OBLAČILNI DELAVCI.

VABILO

na

III. redni letni občni zbor

»Stavbene in gospodarske zadruge Krojaški dom« r. z. z o. z. v Ljubljani, kateri se vrši v pondeljek, dne 27. februarja 1933 ob 19. (7.) uri zvečer v zadružnih prostorih, Delavska zbornica, I. nadstropje s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Predlogi nadzorstva.
5. Razno.

Če občni zbor ob določenem času ne bo sklepčen, se vrši uro pozneje drug občni zbor v smislu zadružnih pravil.

Mezdno gibanje mariborskih krojaških pomočnikov.

V Mariboru obstoji moška kaznilnica, v kateri je tudi krojaška delavnica. V tej izdelujejo kaznjenci obleke tudi za civilno prebivalstvo in vsled nizkih režijskih stroškov za malo ceno. To konkurenco občutijo v veliki meri krojaški mojstri, kateri imajo večjo režijo. Oni so že večkrat protestirali na svojih sestankih in pošiljali razne resolucije na merodajna mesta, toda brezuspešno. Prvorazrednim krojaškim tvrdkam pa delajo konkurenco tudi mali krojaški mojstri, kateri zaposlujejo kvečjemu dva krojaška pomočnika, katera sta prisiljena delati po 12 do 16 ur dnevno, večina njih pa dela samo z vajenci. Večje krojaške tvrdke bi rade izenačile cene svojim izdelkom z malimi mojstri na račun svojega delavstva. Vsled tega so v začetku jeseni odpovedali staro kolektivno pogodbo, katera je bila v veljavi od leta 1923 ter predlagali, da se sklene nova, seveda nižja od prejšnje. Vsled pomanjkanja dela so bili pomočniki prisiljeni sprejeti predlog delodajalcev. Sedaj pa so nastale težkoče pri gg. mojstrih. Večje tvrdke so zahtevale, da mora tarifna pogodba veljati za vse člane zadruge in naj bi šli s cenami doli na račun pomočnikov; male tvrdke pa naj bi šle nekoliko gori s cenami, da bi razmerje ne bilo preveliko. In zato naj bi krojaški pomočniki pritisnili s svojimi plačami. Sklenilo se je predlagati 3 razrede. Večina mojstrov je hotela imeti kar vsak za sebe svoj razred. Naposled so se sporazumeli, da se izvolijo gg. Kozar, Cverlin, Dolček, Terzer, Lešnik in Vidovič v komite, kateri naj sklene tarifno pogodbo z organizacijo oblačilnih delavcev. Ta komite se je sešel z zastopniki organizacije v navzočnosti zastopnika Delavske zbornice. Gospodje mojstri so prišli s tolikimi zahtevami poslabšanja že obstoječih delavskih pravic, da so zastopniki organizacije oblačilnih delavcev in DZ morali to odkloniti. Na nadaljnjih dveh pogajanjih je prišlo končno do zaključka in sporazuma. Dogovorili so se, da naj znaša tedenska plača v I. razredu največ 357.75 Din, v III. razredu pa najmanj 216 Din. Poleg tega se je uredil delovni čas za I. razred 8 ur, za II. in III. razred pa 9 ur dnevno. Namesto ob praznikih se dela v soboto popoldne. Ob velikih praznikih se na zahtevo dela s 100 odst. poviškom. Ako se dela preko 10 ur dnevno, se plačajo ure s 50 odst. poviškom. Pripozna se zaupnike organizacije po delavnicah in 1. maj kot delavski praznik. To tarifno pogodbo, katera je stopila v veljavo dne 19. decembra 1932, je dosedaj podpisalo izmed 80 le 14 mojstrov. Za druge pa velja še stara pogodba. Pri pogajanjih se je izrazil g. Vidović: Mi smo močni in zato smo pa prišli po svoje pravice; kadar boste pa vi tako močni, pridite tudi vi po svoje! Na te besede povemo g. Vidoviču, naj bo potolažen, pomočniki bodo sigurno prišli po svoje, pa ne k njemu, temveč k drugim mojstrom, kateri zaposlujejo pomočnike. Tak je potek mezdnega gibanja mariborskih krojaških pomočnikov.

Krojaški pomočniki! Te sklenjene pogodbe se morate dosledno držati in jo izvajati. Gledati pa morate, da jo bodo izvajali tudi vaši delodajalci. Kadar vas hoče delodajalec prikrajšati za kako pravico, naznanite to takoj svoji organizaciji, katera bo gospode prisilila na točno izpolnjevanje sklenjene pogodbe. Pomočniki, zahtevajte vsako soboto izplačilne listke, na katerih naj bo označena vaša mezda, odtegljaj za davek in bolniško zavarovanje, da jih boste imeli za kontrolo! Sliši se, da se nekateri mojstri ne drže pogodbe, in sicer gg. Terzer, Cverlin. Opozarjamo jih na posledice.

Pomočniki! Sedaj pa si zapomnite, kaj vam je rekel g. Vidović: kadar boste pa vi dovolj močni, pridite tudi vi po svoje pravice! Glejte, da bo to skoraj! Zato v s i do poslednjega v strokovno organizacijo oblačilnih delavcev in zgodilo se bo to po izreku g. Vidoviča. Na svidenje, gg. mojstri!

MONOPOLCI.

Dne 28. januarja 1933 so se vršile v tobačni tovarni v Ljubljani volitve delavskih zaupnikov. Delavstvo je dokazalo, da smatra svoj težek položaj za resnega ter je izglasovalo večino zaupnikom Saveza delavcev monopolskih podjetij Jugoslavije, s tem pa je obenem dalo popolno zaupnico dosedanjemu delu istega.

Anketa monopolskih delavcev v Beogradu.

V beograjski Delavski zbornici je bila obdržana dne 28. januarja 1933 predkonferenca ankete, katero je sklical sekretariat Radničkih komora in to na pobudo Saveza delavcev monopolskih podjetij Jugoslavije.

Anketo je otvoril tajnik RK dr. Živko Topalović; zatem so bili odrejeni referenti za poedine pravilnike, in sicer: S. Franjo Raušer (RK Sarajevo) o vprašanju pravilnika, o plačah in kategorijah; S. Milorad Belić (RK Beograd) o izdelavi pravilnika o delu; oba referenta sta podala izčrpno poročilo, nakar se je razvila o teh dveh točkah debata od strani vseh delegatov, katera je bila zelo živahna, ker so isti razložili težek položaj monopolskega delavstva.

Zastopani so bili sledeči delegati:

Za Savez delavcev monopolskih podjetij Jugoslavije in izvršni odbor istega:

Ss. Branko Jovanović, Bogoljub Bisenić, Živorad Trajković iz **Beograda;**
Tajib Čarović, Dragica Kokotović **(Sarajevo);**
Danilo Radović **(Banja Luka);**
Avdo Rebac, Ramiz Mango **(Mostar);**
Asim Škepo **(Travnik);**
Blaž Veber, Hasan Asmić **(Ljubuška);**
Katarina Vardjan **(Zagreb);**
Nikola Jakšić, Nikola Škegro **(Čapljina);**
Ivan Čamernik, Franc Frece **(Ljubljana);**
Milan Nedeljković **(Niš);**
Jordan Nikolić **(Bitolj);**
Hani Cimun **(Tuzla);**
Nikola Ilić **(Novi Sad);**
Ivan Gržina **(Lenj);**
Jovo Marćićev **(Vel. Bečkerek);**
Josip Durić za državne solarne v **Kreki.**

Anketa:

V nedeljo, dne 29. januarja 1933 se je pričelo delo ankete same ob 10. uri dopoldne.

Tajnik RK dr. Topalović je otvoril anketo ter pozdravil navzoče delegacije.

Zatem se je konstituirala anketa sledeče: za predsednike ss. Branko Jovanović (Beograd), Ivan Čamernik (Ljubljana) in s. Katarina Vardjan (Zagreb); za tajnike ss. Laza Petrović (Novi Sad), Bogoljub Bisenić (Beograd), Dane Radović (Banja Luka).

S. Branko Jovanović se je zahvalil v imenu izbranih sodrugov ter prosil, da se preide na samo delo.

S. Milorad Belić je prečital »Pravilnik o radu«, nakar je poročal, kako je sploh prišlo na to predelavo pravilnikov ter da je v glavnem ta vzrok, da se smatra sedanji za zastareli in so mnogi paragrafi v nasprotju z zakonom o zaščiti delavcev in obrtnega zakona. Nato je nastala zelo živahna diskusija ter se je določila komisija za pregled vseh točk pravilnika, da se ne bi prezrla kakšna točka, ki bi bila v škodo delavstvu. V to komisijo je bil odrejen tudi s. Frece iz Ljubljane.

Ta pravilnik določa: kdo so monopolski delavci, delovni čas, letni dopust, dolžnosti in pravice delavstva, obnašanje v službi, zavarovanje za starost, onemoglost in smrt, dopust, odpoved, kdaj se lahko delavcu odpove, kazni itd.

Nato se je prešlo na »Pravilnik o plačah in kategorijah«. Tudi tu se je razvila živahna diskusija. Ker je bilo vnešenih še nekaj dobrih predlogov, se je tudi za pregled tega pravilnika izvolila komisija, v kateri je bil zastopan tudi s. Čamernik iz Ljubljane.

Tej komisiji je bila dana tudi naloga, da izdela deklaracijo za ostarele in penzionirane delavce monopolskih ustanov, v kateri naj se zahteva skorajšnjo ureditev penzijskega zavarovanja delavstva, onemoglega na delu pri monopolskih ustanovah.

Anketa se je zaključila ter nadaljevala v pondeljek, dne 30. januarja 1933 ob 10. uri.

V pondeljek se je anketa nadaljevala ter sta se na isti sprejela oba »Pravilnika« enoglasno.

Obenem se je pa tudi sprejela posebna deklaracija o penzijskem zavarovanju delavstva v monopolskih ustanovah. V tej se izmed ostalega konstatira:

1. da je položaj delavstva, kateri so zaposleni v monopolskih ustanovah po 20, 30, pa tudi več let, a kateri so od dela izčrpani, onemogli in ostareli, zelo težak ter se ne sme z ozirom na današnje stanje vpokojence dajati v pokoj, zato ker še ni sproveden v življenje »Pravilnik o penzijah delavcev monopolskih ustanov«, kateri bi dovoljeval boljše pogoje za življenje v pokoju.

2. da je položaj penzionistov še težji, ker so penzije, katere sedaj prejemajo, tako majhne, da si z njimi ne morejo nabaviti niti najnujnejše življenske potrebščine, a še manj, da si urede svoje življenje primerno 40—50 letnemu službovanju v monopolskih ustanovah.

Zato anketa zahteva:

1. da se pristopi k skorajšnjemu izdanju »Pravilnika o penzijah«;

2. da se da takoj od strani monopolne uprave že penzioniranim delavcem 50 odst. povišanje sedanjih provizij in to do izdanja »Pravilnika o penzijah«, kateri ima končno določiti višino penzije (ne provizije) vsemu monopolskemu delavstvu!

ZOBNI ATELJE--ORDINACIJA
DENTIST **BEVC JOŽKO**
LJUBLJANA, Gosposvetska 4/I
Ordinira od 9. do pol 1. ure in .2 do pol 6. ure
Na željo tudi izven teh določenih ur. V soboto popoldne se ordinira le do 4 ure
Tel. 32-96 — loco in interurban — Tel. 32-96
V hiši, kjer je lekarna Kuralt

Dr. Reisman:

DELOVNO PRAVO.

V kratkem izide knjiga »Delovno pravo«, obrazlaga k obrtnemu zakonu. To je tista knjiga, o kateri smo že svoječasno pisali, da bo izborno rokovodstvo k vsem vprašanjem, ki se tičejo Obrtnega zakona. Napisana je iz predavanj, ki jih je imel dr. Reisman v mariborski Strokovni komisiji in ki so izhajala v »Delavski Politiki«.

Knjiga bo imela žepno obliko v velikosti našega žepnega koledarja in bo imela 180 strani. Vsak jo bo lahko nosil v žepu in tako imel vedno pri roki. Stala bo 5 Din.

Če še knjige niste naročili, naročite jo takoj, ker se lahko zgodi, da bo kmalu zmanjkala.

Ko bo dotiskana, jo bomo podružnicam, ki so jo že naročile, takoj poslali.

Strokovna komisija za Slovenijo.

Ker je bilo delo ankete s tem končano, se je podala posebna deputacija z dr. Živko Topalovićem na čelu do Uprave monopola, kjer je predala generalnemu ravnatelju g. Markoviću resolucije.

S tem je bilo delo delegacije v Beogradu končano — ali to samo delo pri anketi, kajti sedaj nas šele čaka žilava borba, da si tudi to izvojujemo, kar smo zahtevali od Uprave Monopola, ker vemo, da ne padajo pečene tičke same v usta!

Torej, delavci, zberimo se vsi v organizacijo »Saveza delavcev monopolskih podjetij«, da bomo dovolj močni ter si priborili boljše dneve sami s svojo močjo in zavestjo!

Kultura.

»Svoboda«. Letošnja prva številka je izšla na 64 straneh s prav bogato in odlično vsebino. »Svoboda« je v resnici izboren delavsko-znanstveni mesečnik, ki bi ga moral imeti in čitati vsak zaveden delavec in delavka, posebno pa strokovno organizirani. Din 3.— mesečna naročnina je neznaten znesek za velik pouk, ki ga revija nudi.

»Stožer«. Izšla je skupaj 10., 11. in 12. številka z lepo vsebino in z ilustracijami. Urejuje Dragutin Milić v Beogradu, Čelopečka br. 7-I. Polletno stane Din 30.—. »Stožer« je lepa delavska revija in jo priporočamo.

»Savremena Stvarnost«. Izšla je 2. številka z raznovrstno in dobro vsebino. Pišejo: Krleža, Cesarac, Barbusse in drugi poznani književniki. Uredništvo je v Zagrebu, Crnatkova 24-I. Stane polletno 20 Din.

»Domačija« je list za pospeševanje ljudskega blagostanja in gradbo lastnega doma. Izhaja mesečno v Ljubljani, Miklošičeva cesta 15 in stane mesečno Din 20.—. V uvodnem članku razpravlja o brezobrestnih posojilih, ki jih daje ta zadruga svojim članom.

»Svijet«, zagrebški ilustrirani tednik, prinaša v vsaki številki lepe slike in opise.

Žitnik Peter
splošno kleparstvo, specialna instalacija strelovodov, „Conco" izolacije za Dravsko banovino
Ljubljana
Ambrožev trg 9
Telefon 31-46

Izdaja konzorcij »Delavca«. Predstavnik Ivan Vuk, Ljubljana. — Urejuje ter za tiskarno odgovarja Josip Ošlak v Mariboru. — Tisk Ljudske tiskarne d. d. v Mariboru.